

**МОНІТОРИНГ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО СЕРЕДОВИЩА В СІЛЬСЬКІЙ
МІСЦЕВОСТІ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Досліджено проблеми формування економічного середовища функціонування підприємництва на селі. Проаналізовано специфічні складові підприємницького середовища у сільській місцевості. На основі результатів проведених опитувань проаналізовано проблеми, узагальнено і визначено пріоритети розвитку малого підприємництва у сільській місцевості на прикладі сільських населених пунктів Житомирської області. Сформульовано концептуальні підходи до формування системи підтримки малого підприємництва у регіоні.

Постановка проблеми

У сучасних умовах динамічної трансформації умов господарювання у сільській місцевості все більш гострою постає проблема забезпечення зайнятості сільського населення. Вирішити вказану проблему значною мірою можливо за рахунок активізації розвитку сільськогосподарського та несільськогосподарського підприємництва на селі. Завдяки цьому можуть бути розв'язані проблеми створення нових робочих місць, забезпечення диверсифікованого розвитку сільських територій, залучення інвестиційних ресурсів тощо.

Аналіз останніх досліджень та постановка завдання

Проблематика розвитку підприємництва у сільській місцевості знайшла широке висвітлення у наукових працях вітчизняних дослідників. Зокрема, Транченко Л. В. охарактеризовано процеси диверсифікації зайнятості, розвитку підприємництва й альтернативних видів діяльності на селі, пріоритети здійснення демографічної політики та соціально-економічного розвитку [1]. Пугачовою К. М. розглянуто теоретичні, методичні та прикладні аспекти розвитку суб'єктів підприємницької діяльності у сільській місцевості та розроблено рекомендації щодо удосконалення економічних відносин у процесі формування та функціонування суб'єктів підприємницької діяльності [2].

Решитько Т. В. дослідила наслідки впливу на зайнятість перетворень в аграрному секторі економіки країни та обґрунтувала науково-практичні рекомендації щодо планомірного розвитку й фінансової підтримки підприємництва у сільській місцевості з метою створення мережі додаткових робочих місць [3]. Волошиним В.І. визначено основні напрями регіональної

політики сталого розвитку підприємництва, запропоновано механізми ефективного функціонування підприємницьких структур на рівні адміністрації районів [4]. Осадча Т. С. оцінила економічні переваги розвитку малого бізнесу у галузі сільського зеленого туризму України, а також підходи до організації бухгалтерського обліку та проведення контролю за діяльністю суб'єктів господарювання туристичної діяльності у сільській місцевості [5].

Проте, динамічні зміни сучасних економічних відносин та територіальна диференціація розвитку малого підприємництва на селі, пов'язана із специфікою розвитку окремих регіонів держави, вимагає подальших досліджень питання впливу регіональних соціально-економічних особливостей на розвиток малого підприємництва у сільській місцевості.

Об'єкт та методика дослідження

Об'єктом дослідження є процес оцінки підприємницького середовища у сільській місцевості Житомирської області.

Теоретичну і методологічну основу дослідження складають системний підхід до вивчення соціально-економічних процесів, положення теорії державного управління, результати досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених, які займаються проблематикою розвитку підприємництва у сільській місцевості. При визначенні сучасних проблем розвитку підприємництва у сільській місцевості регіону використаний метод соціологічного опитування.

Результати досліджень

У соціологічному опитуванні населення Житомирської області щодо стану та перспектив розвитку малого підприємництва взяло участь 10595 жителів 601 сільської та селищної рад, що мають у підпорядкуванні сільські населені пункти (в середньому по 18 мешканців з кожної сільської, селищної ради, або по 7 осіб з кожного сільського населеного пункту). Похибка вибірки не перевищує 4 %. Параметри вибіркової сукупності, у цілому, віддзеркалюють статево-вікову структуру генеральної сукупності та відповідають вимогам репрезентативності. За віковою структурою переважають мешканці віком 35–55 років (60,1 %), молодь до 35 років становить 22,1 %, особи віком старше 55 років – 17,8 %. Серед селян, що взяли участь у соціологічному дослідженні, найбільше молоді у Попільнянському районі (26,9 %), осіб віком від 35 до 55 років – у Брусилівському районі (65,0 %), похилого віку – у Малинському районі (20,7 %).

Незважаючи на те, що становлення підприємницької діяльності на селі може стати запорукою покращення економічного становища сільських територій, лише 28,4 % опитаних громадян хотіли б стати підприємцями, з них найбільше у віці до 35 років (44,2 % у цій віковій групі) (табл. 1). Але переважна більшість (71,6 %) не має наміру займатися підприємництвом. Після обробки даних, у розрізі районів, з'ясувалося, що їх частка коливається від 68,2 % (Нов.-Волинський район) до 75,9 % (Смільчинський район).

Таблиця 1. Результати відповідей на запитання «Чи хотіли б Ви стати підприємцем?»

Варіанти відповідей	Усі респонденти		У тому числі за віковими групами, років					
	Кількість відповідей	%	до 35		35-55		понад 55	
			Кількість відповідей	%	Кількість відповідей	%	Кількість відповідей	%
Так	3012	28,4	1035	44,2	1716	26,9	261	13,8
Ні	7583	71,6	1304	55,8	4653	73,1	1626	86,2
Усього	10595	100,0	2339	100,0	6369	100,0	1887	100,0

Джерело: власні дослідження.

Водночас, на запитання «Чи вважаєте Ви себе здатним до підприємницької діяльності?» позитивно відповіли 37,2 % селян, переважна їх частка (50,7 %) до 35-річного віку (табл. 2). Рейтинг районів за часткою респондентів, що вважають себе здатними до підприємницької діяльності, коливається від 28,8 % сільських мешканців у Коростишівському районі до 43,7 % у Житомирському районі.

Таблиця 2. Результати відповідей на запитання «Чи вважаєте Ви себе здатним до підприємницької діяльності?»

Варіанти відповідей	Усі респонденти		У тому числі за віковими групами, років					
	Кількість відповідей	%	до 35		35-55		понад 55	
			Кількість відповідей	%	Кількість відповідей	%	Кількість відповідей	%
Так	3946	37,2	1187	50,7	2368	37,2	391	20,7
Ні	6649	62,8	1152	49,3	4001	62,8	1496	79,3
Усього	10595	100,0	2339	100,0	6369	100,0	1887	100,0

Джерело: власні дослідження.

Розподіл відповідей на запитання «В яких сферах економічної діяльності Ви б хотіли відкрити власну справу?» свідчить, що більшість (24,4 %) опитаних надають перевагу діяльності у сільськогосподарській галузі, 20,7 % – торгівлі, 14,3 % – хотіли б спробувати себе у сфері послуг (табл. 3). Малоперспективними, на думку сільських мешканців, є такі види діяльності, як промисловість, операції з нерухомістю, транспорт і зв'язок та фінансова діяльність. Їх рейтинг коливається в межах 1,5–2,8 %. Водночас, кожного п'ятого селянина (22,8 %) не приваблює жоден з цих видів економічної діяльності.

За районами області, відповідаючи на питання «В яких сферах економічної діяльності Ви б хотіли відкрити власну справу?», більшість селян виявилися прихильниками сільського господарства. Частка таких варіює від 19,1 % (Вол.-Волинський район) до 28,7 % (Лугинський район) (табл. 3). Певна їх частка проявила інтерес до діяльності у сферах торгівлі (від 15,3 % у Бердичівському районі до 28,6 % у Романівському районі) та послуг (від 8,9 % у Народицькому районі до 18,8 % у Ружинському районі). Від 3,6 % респондентів Радомишльського району до 8,5 % Народицького району надали пріоритет громадському харчуванню (ресторанному господарству). Менш привабливими, на погляд учасників опитування, виявилися такі види діяльності як будівництво (від 2,8 % у Брусилівському районі до 5,5 % в Овруцькому районі), фінансова діяльність, (від 1,2 % в Овруцькому районі до 4,9 % у Народицькому районі), транспорт і зв'язок (від 0,9 % у Романівському районі до 3,9 % у Вол.-Волинському та Малинському районах), операції з нерухомістю (від 0,6 % у Житомирському районі до 3,3 % у Лугинському районі) та промисловість (від 0,5 % у Романівському районі до 3,0 % у Баранівському районі). Водночас, від 13,5 % сільських мешканців Коростенського району до 33,7 % Овруцького району не проявили інтересу до жодного з вищеперерахованих видів економічної діяльності.

Таблиця 3. Результати відповідей на запитання «В яких сферах економічної діяльності Ви б хотіли відкрити власну справу?»

Варіанти відповідей	Усі респонденти		У тому числі за віковими групами, років					
	Кількість відповідей	%	до 35		35-55		понад 55	
			Кількість відповідей	%	Кількість відповідей	%	Кількість відповідей	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Сфера послуг	1518	14,3	387	16,5	921	14,5	210	11,1
Громадське харчування (ресторанне господарство)	602	5,7	193	8,3	359	5,6	50	2,7
Сільське господарство	2586	24,4	429	18,3	1648	25,9	509	27,0
Торгівля	2192	20,7	643	27,5	1324	20,8	225	11,9
Будівництво	428	4,0	133	5,7	244	3,8	51	2,7
Транспорт і зв'язок	236	2,2	63	2,7	153	2,4	20	1,1
Промисловість	157	1,5	47	2,0	81	1,3	29	1,5
Операції з нерухомістю	164	1,6	46	2,0	85	1,3	33	1,7

Закінчення таблиці 3

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Фінансова діяльність	300	2,8	79	3,4	184	2,9	37	2,0
Інше (не хочуть займатися підприємницькою діяльністю)	2412	22,8	319	13,6	1370	21,5	723	38,3
Усього	10595	100,0	2339	100,0	6369	100,0	1887	100,0

Джерело: власні дослідження.

Рейтинг ряду проблем, які заважають реалізації планів займатися підприємницькою діяльністю, розподілився так: перше місце посіла висока ризикованість (20,0 %), на другому – висока вартість кредитів (17,7 %). Здійсненню вищезгаданих планів також заважають стан здоров'я (16,4 %) та вік (15,3 %), а 12,2 % опитаних не впевнені у власних підприємницьких здібностях. Відлякують майбутніх підприємців недосконале оподаткування (9,2 %) та відсутність інформації про можливості започаткування й особливості ведення бізнесу в певній сфері (4,2 %), а 0,7 % респондентів зіткнулися з перешкодами з боку органів місцевого самоврядування.

Як і в цілому по області, за районами серед чинників, що заважають реалізації планів займатися підприємницькою діяльністю, домінантами є висока ризикованість (від 16,6 % у Радомишльському районі до 23,8 % в Овруцькому районі) та висока вартість кредитів (від 15,1 % у Народицькому районі до 19,7 % у Попільнянському районі) (табл. 4). За станом здоров'я не можуть займатися підприємництвом від 10,6 % селян Овруцького району до 21,4 % Народицького району, а від 13,1 % мешканців Брусилівського та Овруцького районів до 19,6 % Коростишівського району – непрацездатного віку. Поряд з цим, від 8,9 % селян Коростишівського та Радомишльського районів до 15,7 % Олевського та Чуднівського районів зізналися у невпевненості у власних підприємницьких здібностях. Через відсутність необхідної інформації щодо можливостей започаткування та особливостей введення бізнесу не можуть започаткувати підприємницьку діяльність від 3,3 % мешканців Нов.-Волинського району до 5,5 % Радомишльського району.

У кожному районі певна частка бажаючих відкрити власну справу (від 0,2 % у Черняхівському районі до 1,2 % у Народицькому районі) відмітили, що саме органи місцевого самоврядування перешкоджають розвитку їх бізнесу.

Водночас, від 1,3 % (Лугинський район) до 8,8 % (Вол.-Волинський район) майбутніх підприємців вказали інші причини. За результатами соціологічного дослідження, більшість селян вважає, що організації підприємницької діяльності сприятимуть пільгове кредитування (37,6 %) та безоплатне навчання організації

власної справи (23,0 %), а також пільгове оподаткування (19,5 %). Незначна кількість опитаних дотримується думки щодо проведення заходів для виявлення здатних до підприємницької діяльності (5,8 %).

Таблиця 4. Результати відповідей на запитання «Які чинники заважають реалізації Ваших планів займатися підприємницькою діяльністю?»

Варіанти відповідей	Усі респонденти		У тому числі за віковими групами, років					
	Кількість відповідей	%	до 35		35–55		понад 55	
			Кількість відповідей	%	Кількість відповідей	%	Кількість відповідей	%
Стан здоров'я	2231	16,4	251	8,5	1403	17,1	577	23,8
Вік	2083	15,3	70	2,4	808	9,8	1205	49,8
Невпевненість у власних підприємницьких здібностях	1664	12,2	498	16,8	1078	13,1	88	3,6
Висока ризикованість	2728	20,0	791	26,7	1778	21,6	159	6,6
Недосконале оподаткування	1244	9,2	305	10,3	864	10,5	75	3,1
Висока вартість кредитів	2410	17,7	692	23,3	1547	18,8	171	7,1
Відсутність інформації про можливості започаткування та особливості ведення бізнесу в певній сфері	568	4,2	179	6,0	340	4,1	49	2,0
Перешкоди з боку органів місцевого самоврядування	97	0,7	47	1,6	48	0,6	2	0,1
Інше	585	4,3	133	4,4	358	4,4	94	3,9
Усього	13610	100,0	2966	100,0	8224	100,0	2420	100,0

Джерело: власні дослідження.

Рейтинг чинників, які, на думку респондентів, сприятимуть організації підприємницької діяльності, розподілений за районами так: від 29,4 % мешканців Народицького району до 41,7 % Лугинського району є прихильниками пільгового кредитування організації власної справи, а від 17,8 % селян Лугинського району до 29,9 % Народицького району задекларували, що важливим для них є безоплатне навчання майбутньої справи (табл. 5).

На консультаційну та інформаційну підтримку після організації власної справи хотіли б розраховувати від 6,7 % (Малинський район) до 13,7 % бізнесменів-початківців (Смільчинський район). Вважають за необхідність проведення заходів щодо виявлення здатних до підприємницької діяльності від 3,5 % (Баранівський район) до 9,1 % селян (Олевський район). За інші чинники віддали свої голоси від 1,3 % (Овруцький район) до 7,7 % респондентів (Коростишівський район).

Таблиця 5. Результати відповідей на запитання «Які чинники, на Вашу думку, сприятимуть організації підприємницької діяльності?»

Варіанти відповідей	Усі респонденти		У тому числі за віковими групами, років					
			до 35		35–55		понад 55	
	Кількість відповідей	%	Кількість відповідей	%	Кількість відповідей	%	Кількість відповідей	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Пільгове кредитування організації власної справи	5235	37,6	1141	36,9	3153	37,3	941	39,7
Безоплатне навчання майбутньої справи	3201	23,0	718	23,2	1973	23,3	510	21,5
Консультаційне та інформаційне забезпечення підприємців з економічних, технологічних, правових питань після організації власної справи	1378	9,9	354	11,5	832	9,8	192	8,1

Закінчення таблиці 5

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Проведення заходів для виявлення здатних до підприємницької діяльності	809	5,8	191	6,2	496	5,9	122	5,1
Пільгове оподаткування	2705	19,5	581	18,8	1674	19,8	450	19,0
Інше	588	4,2	106	3,4	325	3,9	157	6,6
Усього	13916	100,0	3091	100,0	8453	100,0	2372	100,0

Джерело: власні дослідження.

Рейтинг існуючих джерел одержання інформації про можливості започаткування та особливості ведення власної справи розподілився так: телебачення (39,5 %), газетні, журнальні публікації (28,2 %) та радіо (11,2 %). Водночас, певна частка громадян отримує необхідну інформацію на курсах підвищення кваліфікації (7,3 %) та загальних зборах і сходах селян (5,0 %), 4,5 % – з брошур та інформаційних листів (табл. 6). І лише незначна кількість опитаних користуються послугами дорадчої служби (1,9 %). За результатами обстеження та їх аналізу за районами виявлено, що до основних інформаційних джерел щодо можливостей започаткування й особливостей ведення власної справи стабільно необхідно віднести: телебачення (від 35,5 % у Нов.-Волинському до 45,2 % у Коростишівському районах); газетні та журнальні публікації (від 24,2 % у Коростишівському районі до 31,4 % у Черняхівському районі); радіо (від 6,6 % у Народицькому районі до 14,3 % в Андрушівському районі). Поряд з цим, певна частка мешканців області отримувала необхідну інформацію на курсах підвищення кваліфікації (від 4,0 % у Брусилівському районі до 9,3 % Нов.-Волинському районі) та на загальних зборах і сходах селян (від 3,0 % у Ружинському районі до 7,0 % у Червоноармійському районі). Брошури та листи інформаційного характеру отримували від 1,7 % жителів Брусилівського району до 6,3 % Червоноармійського та Чуднівського районів. До інформаційних послуг дорадчої служби зверталися лише від 0,9 % сільських мешканців Бердичівського району до 3,0 % Вол.-Волинського району. Від 0,6 % (Баранівський район) до 4,1 % селян (Вол.-Волинський та Нов.-Волинський райони) одержували інформацію про можливості започаткування та особливості ведення власної справи з інших джерел (Інтернет тощо).

Таблиця 6. Результати відповідей на запитання «Які Ви маєте джерела одержання інформації про можливості започаткування та особливості ведення власної справи?»

Варіанти відповідей	Усі респонденти		У тому числі за віковими групами, років					
	Кількість відповідей	%	до 35		35-55		понад 55	
			Кількість відповідей	%	Кількість відповідей	%	Кількість відповідей	%
Радіо	1849	11,2	364	10,2	1002	10,0	483	16,5
Телебачення	6528	39,5	1380	38,7	3928	39,1	1220	41,8
Газетні, журнальні публікації	4666	28,2	993	27,8	2938	29,3	735	25,2
Курси підвищення кваліфікації	1211	7,3	290	8,1	779	7,8	142	4,9
Загальні збори та сходи селян	828	5,0	136	3,8	535	5,3	157	5,3
Брошури та інформаційні листки	745	4,5	222	6,2	454	4,5	69	2,4
Дорадча служба	311	1,9	79	2,2	203	2,0	29	1,0
Інше	396	2,4	107	3,0	203	2,0	86	2,9
Усього	16534	100,0	3571	100,0	10042	100,0	2921	100,0

Джерело: власні дослідження.

На запитання «Яку інформацію щодо ведення сільськогосподарського виробництва Ви б хотіли отримувати?» першочерговими є відповіді про існуючих (37,5 %) та потенційних можливостей збуту продукції (17,3 %) (табл. 7). Про джерела та умови отримання позик і кредитів хотіли б дізнатися 14,6 % сільських мешканців. Консультації з економічних питань та оподаткування хотіли б отримати 13,3 %. На консультації з агрономії та тваринництва розраховують 7,2 % та 7,0 % селян, відповідно. Оскільки більшість селян зацікавлені у підвищенні ефективності сільськогосподарського виробництва, то результати відповідей за районами розподілилися так: у першу чергу, респондентів цікавить все, що стосується існуючих можливостей збуту виробленої продукції (від 31,9 % у Вол.-Волинському районі до 42,0 % у Бердичівському районі) та потенційних їх можливостей (від 13,5 % у Любарському районі до 22,3 % у Попільнянському районі).

Таблиця 7. Результати відповідей на запитання «Яку інформацію щодо ведення сільськогосподарського виробництва Ви б хотіли отримувати?»

Варіанти відповідей	Усі респонденти		У тому числі за віковими групами, років					
	Кількість відповідей	%	до 35		35–55		понад 55	
			Кількість відповідей	%	Кількість відповідей	%	Кількість відповідей	%
Про існуючі можливості збуту продукції	5070	37,5	1001	33,4	3136	38,4	933	39,8
Про потенційні можливості збуту продукції	2339	17,3	492	16,4	1448	17,7	399	17,0
Консультації з агрономії	968	7,2	232	7,7	527	6,4	209	8,9
Консультації з тваринництва	942	7,0	210	7,0	543	6,7	189	8,1
Про джерела та умови отримання позик і кредитів	1981	14,6	545	18,2	1180	14,4	256	10,9
Консультації з економічних питань та оподаткування	1802	13,3	450	15,0	1092	13,4	260	11,1
Інше	417	3,1	71	2,3	247	3,0	99	4,2
Усього	13519	100,0	3001	100,0	8173	100,0	2345	100,0

Джерело: власні дослідження.

Від 11,0 % мешканців Коростишівського району до 16,6 % Чуднівського району хотіли б дізнатися щодо джерел та умов отримання позик і кредитів. У консультаціях з економічних питань та оподаткування мають потребу від 9,7 % (Коростенський район) до 20,7 % (Овруцький район) учасників опитування. Поради досвідчених фахівців з агрономії хотіли б отримати від 5,4 % селян Чуднівського району до 10,3 % Черняхівського району, а з питань тваринництва – від 5,2 % Овруцького району до 9,5 % Брусилівського району. На відповіді з

інших питань розраховують від 0,5 % (Баранівський район) до 5,9 % респондентів (Ружинський район).

При аналізі відповідей на запитання «У який спосіб Ви б хотіли отримувати необхідну консультаційну допомогу?» слід звернути увагу на практично рівномірний розподіл між представленими способами одержання консультацій: 25,5 % опитаних хотіли б їх отримувати безпосередньо у господарстві, 24,3 % – за телефоном, 19,0 % – відвідувати спеціальні навчальні заходи дорадчої служби (тренінги, семінари, круглі столи тощо), 14,4 % розраховують на індивідуальні консультації фахівців в офісі дорадчої служби, а 11,9 % хотіли б отримувати інформаційні матеріали вищезгаданої служби поштою (табл. 8). Стосовно способів консультаційної допомоги, яку хотіли б отримувати селяни, то рейтинг районів розподілився так: індивідуальні консультації безпосередньо у господарстві хотіли б отримувати найбільше респондентів в Олевському районі (32,0 %); консультування за телефон – у Малинському районі (30,0 %). Спеціальні навчальні заходи дорадчої служби (тренінги, семінари тощо) хотіли б відвідувати від 13,0 % селян Коростишівського району до 24,7 % Смільчинського району. Частка бажаючих отримувати інформаційні матеріали дорадчої служби коливається в межах від 9,7 % (Бердичівський район) до 14,8 % (Олевський район). Не задовольнив жоден із перерахованих способів від 1,4 % учасників опитування у Баранівському районі до 12,1 % – у Малинському районі.

Таблиця 8. Результати відповідей на запитання «У який спосіб Ви б хотіли отримувати необхідну консультаційну допомогу?»

Варіанти відповідей	Усі респонденти		У тому числі за віковими групами, років					
	Кількість відповідей	%	до 35		35–55		понад 55	
			Кількість відповідей	%	Кількість відповідей	%	Кількість відповідей	%
1	2	3	4		6	7	8	9
Індивідуальні консультації в офісі дорадчої служби	1652	14,4	433	16,9	938	13,7	281	13,8
Індивідуальні консультації безпосередньо у господарстві	2923	25,5	511	20,0	1856	27,0	556	27,4
Консультування за телефоном	2778	24,3	666	26,0	1570	22,9	542	26,7

Закінчення таблиці 8

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Отримувати інформаційні матеріали дорадчої служби	1364	11,9	293	11,5	832	12,1	239	11,8
Спеціальні навчальні заходи дорадчої служби (тренінги, семінари, круглі столи тощо)	2179	19,0	582	22,8	1360	19,8	237	11,7
Інше	556	4,9	73	2,8	309	4,5	174	8,6
Усього	11452	100,0	2558	100,0	6865	100,0	2029	100,0

Джерело: власні дослідження.

Стосовно впливу місцевих органів виконавчої влади на підприємницьку діяльність, то 54,5 % респондентів оцінили його як позитивний, 36,1 % – визнали нейтральним, 8,0 % – відмітили негативний вплив, 1,4 % – не змогли оцінити (табл. 9). Рейтинг позитивної оцінки впливу місцевих органів влади на підприємницьку діяльність коливався від 42,9 % у Ємільчинському районі до 61,7 % у Ружинському районі. Нейтральним цей вплив визнали від 30,8 % селян Малинського району до 48,8 % Ємільчинського району. Найбільше респондентів, що надали йому негативну оцінку, проживають у Баранівському (12,3 %), Нов.-Волинському (11,5 %), Житомирському та Олевському (по 11,3 %) районах. За іншими критеріями оцінили відношення місцевої влади до розвитку підприємництва від 0,3 % мешканців у Нов.-Волинському районі до 3,1 % у Бердичівському районі.

Таблиця 9. Результати відповідей на запитання «Дайте оцінку впливу місцевих органів виконавчої влади на підприємницьку діяльність у вашому регіоні»

Варіанти відповідей	Усі респонденти		У тому числі за віковими групами, років					
			до 35		35–55		понад 55	
	Кількість відповідей	%	Кількість відповідей	%	Кількість відповідей	%	Кількість відповідей	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Позитивна	5775	54,5	1261	53,9	3512	55,1	1002	53,1
Нейтральна	3824	36,1	865	37,0	2280	35,8	679	36,0

Закінчення таблиці 9

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Негативна	847	8,0	189	8,1	498	7,8	160	8,5
Інша	149	1,4	24	1,0	79	1,3	46	2,4
Усього	10595	100,0	2339	100,0	6369	100,0	1887	100,0

Джерело: власні дослідження.

За результатами відповідей «На яку допомогу Ви очікуєте від органів влади у питанні підтримки Вашої діяльності?» можемо зробити висновок, що домінуюча частка опитаних (87,1 %) хотіла б отримати фінансову підтримку. Поряд з цим, 12,1 % селян не розраховують на будь-яку допомогу, а 0,8 % – висловили побажання, щоб органи влади не втручалися у їхню діяльність. Причому, така думка притаманна сільським мешканцям усіх, без винятку, районів.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Загальний аналіз результатів вивчення громадської думки засвідчує, що вплив системних проблем, які супроводжують розвиток малого підприємництва на загальнодержавному (недостатність фінансової підтримки з боку держави, нерегульованість механізмів кредитування малого підприємництва та висока вартість кредитних ресурсів, недосконалість нормативно-правового забезпечення розвитку малого підприємництва тощо) та регіональному рівні (недостатнє фінансування регіональних програм підтримки і розвитку малого підприємництва, відсутність необхідної інформації з питань започаткування та особливостей ведення бізнесу тощо) стримують у мешканців сільських територіальних ініціативу щодо започаткування власної справи.

Вирішення вказаної проблеми потребує адекватної державної політики підтримки розвитку малого підприємництва у сільській місцевості. Заходи держави у цьому напрямі мають поєднувати як загальносистемне регулювання ринкового середовища (конкурентна, податкова, зовнішньоекономічна, митна та ін. політика), так і специфічні заходи державного регулювання й державної підтримки розвитку малого підприємництва, у т.ч. на регіональному рівні.

Подальші дослідження проблем розвитку підприємництва у сільській місцевості мають бути зосереджені на обґрунтуванні напрямів (пріоритетів) державної підтримки малого підприємництва на регіональному рівні, з урахуванням територіальних особливостей.

Література

1. *Транченко Л. В.* Формування та регулювання ринку праці на селі: теорія, методологія, практика: монографія / *Л. В. Транченко.* – Умань: Уман. комунал. видав.-поліграф. п-во, 2012. – 585 с.

2. *Пугачова К.М.* Підприємницька діяльність у сільській місцевості: моногр. / *К. М. Пугачова.* – К.: Знання України, 2004. – 220 с.
 3. *Решитько Т. В.* Розвиток сфери зайнятості сільського населення в Україні: автореф. дис. канд. екон. наук / *Т. В. Решитько* ; держ. вищ. навч. закл. "Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана". – К., 2008. – 20 с.
 4. *Волошин В. І.* Пріоритети та засоби забезпечення сталого розвитку підприємництва на районному рівні / *В. І. Волошин, В. В. Борщевський, Т. Г. Васильців, О. Т. Микита*; Ін-т міжнар. екон. дослідж., регіон. філ. Нац. ін-ту стратег. дослідж. у м. Львів, Аналіт.-консультац. центр ефект. наукоміст. технологій. – Л.: ПАІС, 2011. – 63 с.
 5. *Осадча Т. С.* Сільський зелений туризм в Україні: окремі аспекти організації, обліку і контролю: монографія / *Т. С. Осадча.* – Херсон: [Олді-плюс], 2009. – 290 с.
 6. *Близнюк А. М.* Розмежування повноважень центрального та місцевих органів виконавчої влади у сфері туризму / *А. М. Близнюк, Н. Й. Коніщева, Л. І. Давиденко* // Вісник ДІТБ. – 2006. – № 10. – С. 87–93.
 7. Вивчаємо думку прихильників та організаторів відпочинку у селі / [Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні] // Туризм сільський зелений. – 2007. – № 2. – С. 3–4.
 8. *Биржаков М. Б.* Введение в туризм: Ученик / *М. Б. Биржаков.* - Изд 8-е. - СПб.: «Издательский дом Герда», 2006. - 512 с.
 9. *Рутинський М. Й.* Сільський туризм: Навч. посіб. / *М. Й. Рутинський, Ю. В. Зінко.* - К., Знання, 2006. - 271с.
 10. *Саух І.* Проблеми та перспективи розвитку індустрії туризму в Україні / *І. Саух, І. Першко* // Краєзнавство. Географія. Туризм. - 2009. - № 12. - С. 3-5.
-